

РЕШЕНИЕ

№ 272

гр. София, 28.08.2015 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

Върховният касационен съд на Република България, трето наказателно отделение, в открито съдебно заседание на двадесет и пет юни две хиляди и петнадесета година, в състав:

Председател: Севдалин Мавров

Членове: Даниела Атанасова,
Антоанета Данова,

при секретаря Иванка Илиева и в присъствието на прокурора Мадлена Велинова, като изслуша докладваното от съдия Даниела Атанасова наказателно дело № 596/2015 г., за да се произнесе, взе предвид следното.

Производството е образувано по реда на чл. 420, ал. 1 във вр. с чл. 422, ал. 1, т. 5 във вр. с чл. 348, ал. 1, т. 1 и 2 НПК по искане на главния прокурор на Република България за възобновяване на наказателното производство по в. н. ч. х. д. № 493/2014 г. по описа на Русенския окръжен съд и отмяна на постановената въззивна присъда.

В искането аргументирано и обстоятелствено се релевират доводи за допуснато нарушение на материалния закон и съществени нарушения на процесуалните правила. Посочва се, че обстоятелствата, отразени в инкриминираната от частното обвинение тъжба, не са позорящи, а представляват оценъчен извод, който попада в обхвата на задълженията на защитника съгласно НПК – да съдейства за изясняване на всички фактически и правни положения, които са в полза на подсъдимия, както и да се ръководи от вътрешното си убеждение, базирано на доказателствата по делото и закона. Подчертава се, че в тъжбата не е посочено позорно обстоятелство, за каквото осъденият е признат за виновен, а приписване на престъпление по чл. 128, ал. 2 и чл. 129, ал. 2 НК, за което изрично е поискано осъждане пред първата инстанция. Излагат се съображения, че въззивният съд е имал право да поправи възприетата от частния тъжител правна квалификация, при положение че я счете за неправилна, но не и да приема факти, различни от визираните в частната тъжба. Сочи се, че признаването на подсъдимия за виновен по фактически непредявено обвинение нарушава правото му на защита и винаги води до съществено процесуално нарушение.

Навеждат се доводи и за несъставомерност на деянието поради липса на умисъл у подсъдимия.

Прави се искане за отмяна на новата въззивна присъда и постановяване на съдебен акт, с който да се оправдае осъденият в рамките на фактическите положения по влязлата в сила присъда.

В съдебно заседание пред касационния съд осъденият Венцислав Точков, редовно призован, не се явява, но се представлява от упълномощения защитник – адв. Лулчева, която поддържа искането с изложените в него доводи и моли същото да бъде уважено. Защитата излага съображенията си за недопустимост на крайните изводи на въззивния съд, който извел наличието на умисъл от личността на дееца, а именно – пълнолетен, психически и физически здрав. Пледира за възобновяване на делото, отмяна на въззивната присъда и за постановяване на оправдателен съдебен акт.

Адвокат Доковска, в качеството ѝ на процесуален представител на осъдения, не се явява пред настоящата инстанция, но е депозирала писмена защита. В нея подробно и мотивирано е изложила съображенията си, поради които намира, че въззивната присъда е постановена в нарушение на материалния закон и при допуснати съществени процесуални нарушения, като прави искане за отмяна на въззивната присъда и признаване на осъдения за невиновен.

Представителят на Върховната касационна прокуратура поддържа искането по изложените в него съображения. Сочи, че второинстанционният съд е допуснал съществено нарушение на материалния закон и на процесуалните правила. Подчертава, че от приетите по делото факти се установява несъставомерност на деянието по чл. 147 НК. Излага съображение за нарушения на процесуалните правила с признаването на осъдения за виновен по фактически непредявено обвинение, което нарушава правото му на защита. Моли съда да възобнови делото и да оправдае осъдения.

Върховният касационен съд, след като обсъди доводите на страните и извърши проверка за наличието на основанията за възобновяване, намери следното.

Искането за възобновяване е депозирано от активно легитимирано лице, в законоустановения срок и срещу съдебен акт, подлежащ на проверка по реда на глава тридесет и трета от НПК, поради което е процесуално допустимо.

По същество искането е основателно.

С присъда № 126 от 20.06.2014 г., постановена по н. ч. х. д. № 626/2014 г., Русенският районен съд е признал подсъдимия Венцислав Петров Точков за невиновен по повдигнатото му с тѣжбата от частния тѣжител обвинение за престъпление по чл. 148, ал. 2, предл. 1 във вр. с ал. 1, т. 1 във вр. с чл. 147, ал. 1, предл. 1 и 2 НК, като е отхвърлил изцяло предявения граждански иск от Б. С. в размер на 2500 лева.

Русенският окръжен съд се е произнесъл с нова въззивна присъда № 34 от 18.09.2014 г., постановена по в. н. ч. х. д. № 493/2013 г., като е отменил първоинстан-

ционната присъда в частта, с която подсъдимият Венцислав Точков е признат за невиновен в това, че публично е разгласил позорно обстоятелство за Б. С. – престъпление по чл. 148, ал. 2 във вр. с ал. 1, т. 1 във вр. с чл. 147, ал. 1 НК, и го е признал за виновен в това, че на 3.10.2013 г. в Русе публично разгласил позорно обстоятелство за Б. С. с думите: „Подзащитният ми е близо осемдесетгодишен пенсионер, страдащ от тежка форма на диабет и с, видно от представените по делото доказателства, психични проблеми. Тежкото му здравословно и емоционално състояние е причинено основно от психическия тормоз, нанесен му през годините от частния тъжител“, поради което и на основание чл. 148, ал. 2 във вр. с ал. 1, т. 1 във вр. с чл. 147, ал. 1, предл. 1 НК и чл. 78а НК го е освободил от наказателна отговорност и му е наложил административно наказание „глоба“ в размер на хиляда и петстотин лева. Венцислав Точков е бил осъден да заплати на частния тъжител сумата от 2000 лева, представляваща обезщетение за претърпени неимуществени вреди, ведно със законната лихва, считано от 3.10.2013 г., като в останалата част, до пълния предявен размер, съдът е отхвърлил иска.

В тежест на осъдения са били възложени направените от частния тъжител разноски. Въззивният съд е потвърдил присъдата на първата инстанция в останалата ѝ част.

Върховният касационен съд установи, че въззивната инстанция е допуснала нарушение на материалния закон, като е приела за съставомерно инкриминираното деяние.

Съставът на престъплението „клевета“ може да бъде осъществен при две различни форми на изпълнителното деяние – разгласяване на позорно обстоятелство за пострадалия или приписване на извършено от него престъпление, за което от субективна страна знае, че не е извършено. Както в съдебната практика, така и в доктрината се приема, че предмет на престъплението по чл. 147 НК могат да бъдат твърдения с конкретно съдържание, които носят информация за точно определено обстоятелство или явление. Необходимо е то да е позорно, укоримо, недостойно от гледна точка на общоприетите морални разбирания и да предизвиква еднозначна отрицателна оценка на обществото, а не да представлява оценъчно съждение, което се извежда чрез предположения, интерпретации или други форми на субективна психическа дейност. Съотнасянето на тези принципни разбирания по тълкуването и прилагането на закона към установените по делото факти сочи, че в инкриминираните с тъжбата изрази, за които незаконосъобразно Венцислав Точков е бил осъден от въззивния съд, не се съдържа твърдение за позорящи честта и достойнството на тъжителя обстоятелства. Последният е инкриминирал с тъжбата своя субективен прочит на изразените от осъдения оценъчни съждения, собственото си възприятие и тълкуване на инкриминираните слова. Начинът на мислене не може да се криминализира, тъй като резултатите

от него не са еднозначни и не подлежат на доказване, поради което деецът не може да носи наказателна отговорност за чужди изводи, оценки, разсъждения и предположения (в този смисъл е решение № 80/09.03.1998 г. по н. д. № 766/1997 г., П н. о.). Същественото в случая е, че това, което е инкриминирал с тъжбата си тъжителят, е израз, който не съдържа никакви конкретни или определени факти, които да бъдат позорящи.

Въззивният съд в съдебния си акт се е позовал на обстоятелството, че нямало спор между страните за липсата на доказателства относно причинно-следствената връзка между посочените здравословни проблеми на А. Х., подзащитен към онзи момент на осъдения Точков (последният е бил негов служебен защитник), и действията на частния тъжител. Видно от установените по делото факти, инкриминираният израз е лична оценка на подсъдимия за причинната обусловеност на заболяването на А. Х. и като такава не нарушава правни забрани. Тази оценка е резултат от мисловните процеси и анализ на факти, които Венцислав Точков е направил във връзка с дейността си като адвокат на А. Х. Тази оценка не би могло да бъде потвърдена или отхвърлена от последваща проверка на фактите, защото тя е основана на вътрешни преживявания и лични възприятия на засегнатото лице. Не са налице обективни обстоятелства, които да опровергават или да потвърдят верността на тези субективни възприятия. Налице са съждения, умозаключения, функция от правото на свободно изразяване на гражданите. За разлика от фактите и обстоятелствата, които имат обективно изражение в действителността, мнението и оценката на фактите и обстоятелствата не подлежат на възражение за истинност или не. Следователно те не могат да бъдат средство за осъществяване на изпълнителното деяние на престъплението клевета и не са елемент от неговия състав. За разлика от мненията и оценките, каквото представлява съдържанието на инкриминираната тъжба, „позорящите“ факти и обстоятелства е необходимо обективно да са заявени от дееца като реално съществуващи, за да се преценяват евентуално като позорящи, ако са неистински, а не да се извеждат като форми на субективна психическа дейност на лицето, което ги е разгласило. Още повече че инкриминираният израз е изречен от осъдения в открито съдебно заседание, в хода на съдебните прения, с цел защита правата на подсъдимия и поддържането на определена защитна теза, като съдът е този, който ще я приеме за доказана или отхвърли, като изложи мотиви за това в съдебния си акт. От доказателствената съвкупност по делото безспорно и категорично е установено, че заболяването на А. Х. се е проявило много години преди запознанството му с подсъдимия Точков в качеството му към онзи момент на служебен защитник, но не е установено и не би могло да се установи от кои фактори е бил зависим ходът на болестта към момента на деянието. Същото се отнася и до психичното заболяване на А. Х., по повод на което частният тъжител е представил пред съда съдебнопсихиатрична експертиза от делото, разгледано пред Районния

съд – Бяла, от която е видно, че е налице неясно начало на психичното заболяване. Ето защо обективно не би могло да се даде отговор дали оценката на осъдения е правилна, или не, поради което и той не може да носи наказателна отговорност за дадените от него оценъчни твърдения. Те са мисловен израз на лична оценка и собствена позиция в обсега на свободата на правото на изразяване на личността, поради което не представляват клеветнически твърдения.

С оглед на гореизложените факти Върховният касационен съд намира, че е налице несъставомерност на престъплението по чл. 147 НК, като изцяло се опровергава и възприетият от въззивната инстанция извод за наличие на евентуален умисъл. Окръжният съд е направил този извод, изхождайки от личността на подсъдимия, което е абсолютно недопустимо и несъобразено с разпоредбите на закона. Вината представлява субективното отношение на дееца към извършеното общественоопасно деяние и неговите общественоопасни последици. В случая умисълът като форма на вината не може да е изводим от данните за възрастта, здравословното състояние или професията на дееца.

Настоящият съдебен състав счита, че пледирайки в съдебно заседание, подсъдимият е изразил мнението си с цел да защити интересите на обвиняемия А. Х., а не да оклевети частния тъжител Б. С., до каквото извод е стигнал въззивният съд. Не е налице нито пряк, нито евентуален умисъл за извършване на инкриминираното деяние, тъй като у осъдения не са се съдържали представи за позорен характер на разгласяваните обстоятелства. За да е осъществен обаче съставът на предявеното с тъжбата престъпление, от обективна страна осъденият е следвало да разгласи по отношение на пострадалия позорно обстоятелство, каквото в случая не е налице.

Необходимо е да се отбележи, че в решението си от 26.06.1992 г. по делото *Торгейр Торгейрсон срещу Исландия* Европейският съд по правата на човека (ЕСПЧ) припомня прогласен в практиката си принцип, че „свободата на словото е една от основите на демократичното общество (...) и се отнася и за информация и идеи, които обиждат, шокират или смушават. Свободата на изразяване така, както е закрепена в Европейската конвенция за правата на човека и основните свободи (ЕКПЧ), е подчинена на редица изключения, които обаче следва да се тълкуват ограничително и необходимостта от всяко ограничение трябва да бъде убедително установена“.

Европейският съд по правата на човека в редица решения (*Янков срещу България*, *Райчинов срещу България*, *Никула срещу Финландия* и *Обзървър и Гардиън срещу Великобритания*) подчертава, че в едно демократично общество индивидите имат право да коментират и да критикуват правораздаването и длъжностните лица, участващи в него.

Несъмнено границите на приемливата критика по отношение на държавните служители при упражняването на техните правомощия могат при определени об-

стоятелства да бъдат по-широки, отколкото по отношение на частните лица. ЕСПЧ потвърждава, че разпоредбата на чл. 10, т. 1 ЕКПЧ изисква свобода на изразяване на защитниците пред съда, която да гарантира задължението им ревностно да защитават интересите на клиентите си и да не бъдат повлиявани от смразяващия ефект на евентуална санкция.

Ето защо в конкретния случай осъденият в качеството си на адвокат е упражнил права, гарантирани му от Конституцията на Република България и Закона за адвокатурата – да изрази мнението си в хода на съдебните прения свободно с цел защитата на правата на подзащитния му. По този начин, реализирайки тези си права, подсъдимият Точков не е осъществил нито от обективна, нито от субективна страна състава на престъплението „клевета“, поради което незаконосъобразно е бил осъден от въззивния съд.

Неоснователно е твърдението, че окръжният съд неправилно и незаконосъобразно се е произнесъл по обвинение, което не е възведено като такова в частната тѣжба, и въз основа на него е признал за виновен осъдения, което е довело до съществено нарушение на неговите права. Независимо че частният тѣжител няма задължение в тѣжбата си да даде правната квалификация на деянието, той е длъжен да посочи фактическите обстоятелства, които след установяването им по делото да обусловят съответните изводи относно елементите от състава на престъплението. Именно срещу възведените обстоятелства осъденото лице следва да има възможност за защита. В конкретния случай отразените в тѣжбата обстоятелства са, че на 3.10.2013 г. в Русе осъденият в съдебно заседание по в. н. ч. х. д. № 509/2013 г. на Русенския окръжен съд е заявил: „Подзащитният ми е близо осемдесетгодишен пенсионер, страдащ от тежка форма на диабет и с, видно от представените по делото доказателства, психични проблеми. Тежкото му здравословно и емоционално състояние е причинено основно от психическия тормоз, нанесен му през годините от частния тѣжител“. Именно това са фактическите данни, които са били предмет на правна оценка от решаващия съд. Същият не е приел различни от посочените обстоятелства, значими за очерчания от тѣжбата предмет на делото. Както правилно е отбелязано и в искането на главния прокурор, решаващият съд е в правото си да поправи възприетата от частния тѣжител правна квалификация – нещо, което обективно е било сторено. Не се споделя становището, че е била надхвърлена рамката на фактическото обвинение, тъй като подобно обстоятелство не се констатира. В обобщение следва да се отбележи, че Върховният касационен съд не възприема изложения в искането довод, подкрепян и от защитата на осъдения, за допуснато съществено процесуално нарушение поради признаването на Венцислав Точков за виновен по неприяено обвинение. Така или иначе, независимо от гореизложеното, изводът за обективна и субективна несъставомерност на деянието не се променя.

Направените по-горе изводи за несъставомерност на деянието обуславят и липсата на елементите на деликта по чл. 45 ЗЗД в инкриминираното поведение на осъдения Венцислав Точков, който деликт е основание за възникване на право на обезщетение за причиняване на вреди. Ето защо предявеният срещу осъденото лице граждански иск за причинени на частния тъжител и граждански ищец неимуществени вреди от деянието следва да бъде отхвърлен изцяло като неоснователен.

По горните съображения настоящият съдебен състав намира, че искането на главния прокурор е основателно. Налице е основание за възобновяване на производството по делото на основание чл. 422, ал. 1, т. 5 във вр. с чл. 348, ал. 1, т. 1 и 2 НПК. Необходима е намесата на Върховния касационен съд съгласно правомощията по чл. 425, ал. 1, т. 2 във вр. с чл. 24, ал. 1, т. 1 НПК, при упражняването на които след възобновяване на производството по делото атакуваният съдебен акт следва да бъде отменен и осъденият – оправдан по обвинението за престъпление по чл. 148, ал. 2 във вр. с ал. 1, т. 1 във вр. с чл. 147, ал. 1 НК.

Върховният касационен съд, трето наказателно отделение, в настоящия състав

РЕШИ:

ВЪЗБОВНЯВА производството по в. н. ч. х. д. № 493/2013 г. по описа на Русенския окръжен съд.

ОТМЕНЯВА изцяло постановената по в. н. ч. х. д. № 493/2013 г. въззивна присъда № 34/18.09.2014 г.

ПРИЗНАВА подсъдимия Венцислав Петров Точков за невиновен в това, че на 3.10.2013 г. в гр. Русе публично е разгласил позорно обстоятелство и приписал престъпление по отношение на Б. С. с думите: „Подзащитният ми е близо осемдесетгодишен пенсионер, страдащ от тежка форма на диабет и, с видно от представените по делото доказателства, психични проблеми. Тежкото му здравословно и емоционално състояние е причинено основно от психическия тормоз, нанесен му през годините от частния тъжител“, като го оправдава по обвинението за извършено престъпление по чл. 148, ал. 2 във вр. с ал. 1, т. 1 във вр. с чл. 147, ал. 1 НК.

ОТХВЪРЛЯ предявения от гражданския ищец Б. С. срещу Венцислав Петров Точков граждански иск за неимуществени вреди в размер на 2500 лева, ведно със законната лихва, като неоснователен.

Решението е окончателно и не подлежи на обжалване.